

Artikler

▶ artikel

ny søgning

Børsmeddelelser

MORGENAVISEN

Læs dagens avis
Bestil abonnement[Print-version](#)

Offentliggjort 4. januar 2004 03:00

[Tilbage](#)

Brikker i magtspil

Af KIM HUNDEVADT

Når videnskabens argumenter er for svage, bliver scenen overtaget af politikere. Og de bryder sig kun om videnskabelige undersøgelser, som bakker deres beslutninger op.

Har verdens miljø det bedre, end de etablerede eksperter forsøger at bilde os ind?

Er det solpletter snarere end drivhuseffekten, som er skyld i den globale opvarmning?

Bliver sandheden om kommunismens medløbere fortiet i historiebøgerne?

Er personligheden skrevet ind i vores gener og ikke et produkt af vores opdragelse?

Er mænd cirka fem procent mere intelligente end kvinder?

Det er store spørgsmål, som har mindst én ting til fælles, nemlig at vi ikke kender de indiskutable svar. De blæser indtil videre rundt i en til tider ophidset debat med forskere som Bjørn Lomborg, Bent Jensen, Helmuth Nyborg i forreste linie. En debat, hvor alle hævder at have solid videnskabelig grund under fødderne, mens modstanderne først og fremmest er drevet politiske motiver, når de siger det modsatte. Men også en debat, hvor de personlige omkostninger kan være betydelige og gevinsterne tilsvarende store:

Man kan f.eks. blive sat i gabestokken med et skilt om halsen, hvor der står "uredelig" eller blive belønnet med en fin direktørtitel og en stor pose penge. De videnskabelige fejder handler ikke kun om at have sandheden på sin side. De gælder også retten til de bedste stillinger og de største bevillinger.

Bekvem uenighed

Men fra en politisk synsvinkel kan forskernes uenighed være bekvem:

»Hvis politikerne reelt har taget en beslutning, er det rart at have nogle videnskabelige undersøgelser, som bakker ens beslutninger op. De fleste er derimod helst fri for resultater, som sætter spørgsmålstegn ved beslutningen og dermed begrænser deres råderum og handlefrihed.« siger Bent Flyvbjerg, professor på Aalborg Universitet og landets førende magtforsker.

Han tilføjer, at når videnskaben ender i politiske diskussioner om resultaternes gyldighed, er det som regel et svaghedstegn. Det viser, at resultaterne ikke er overbevisende nok.

»Der findes ikke inden for videnskab en række absolutte sandheder, som får al diskussion til at forstumme, men der findes forskellige grader af validitet eller gyldighed, og nogle argumenter er bedre end andre. Som forsker er det mest interessant at have så stærke analyser og argumenter, at man sætter en ny standard for debatten. Men på en række områder er forskningen ikke nået så langt, at den kan give klare svar. Er de senere års forandringer i klimaet f.eks. natur- eller menneskeskabte? Forskerne kan *ikke* pege i én bestemt retning og sige, at den samlede viden viser, at her er problemet, og derfor skal vi gøre sådan og sådan. Der er modstridende data og undersøgelser, som peger i forskellige retninger. Så i stedet presses forskerne til at vælge side, grøfterne bliver dybere, og folk begynder at kaste mudder efter hinanden,« siger Bent Flyvbjerg og efterlyser en større ydmyghed i begge lejre:

»Videnskaben trives bedst med, at man kan se fordomsfrit på tingene fra alle sider. Miljødebatten er fyldt med fordomme, hvor der burde være flere åbne spørgsmål og en større respekt for, at det er svært at finde de endegyldige svar.«

Stort spillerum

Ole Thyssen, professor på Handelshøjskolen i København, konstaterer også, at de mange uafklarede spørgsmål, giver danske politikere et stort spillerum:

»Anders Fogh Rasmussen troede, at han kunne bruge Bjørn Lomborg som en videnskabelig garant for en bestemt miljøpolitik. Men Auken har stadig sine videnskabsfolk i ryggen, som siger det modsatte. Både regeringen og oppositionen vælger forskere, som kan støtte og legitimere deres sag. Der knytter sig en del prestige til, at et synspunkt er videnskabeligt. Problemet er bare, at videnskaben - især den humanistiske videnskab og samfundsvidenskaben - er opdelt i klubber, som anskuer verden på hver deres måde,« siger Ole Thyssen.

Han mener, at mange politikere har et forældet syn på videnskaben, fordi de tror, at den taler i éntal. Men i virkeligheden er der mange bud på den mest troværdige beskrivelse af verden, og al iagttagelse foregår ud fra en blind plet:

Man vænner sig til at se verden på en bestemt måde, og hvis andre prioriterer anderledes, ser man splinten i deres øje, men ikke bjælken i sit eget. Og så får man en skyttegravskrig, hvor begge parter beskylder hinanden for at være uredelige og uvidenskabelige.

»Derfor køber regeringen ikke bare en videnskab, når den f.eks. gør Lomborg til leder af et nyt miljøinstitut. Den køber et indbygget system af konflikter. Der er så mange usikkerhedsfaktorer og parametre, der krydser hinanden, at det altid vil være omdiskuteret, hvad der er centralt, og hvad der er perifer, og selv om man en skønne dag når til enighed om, at vandmiljøplanen virker, så kan det være, at vi hellere skulle have brugt pengene nede i Polen. Det er et ekstremt politisk område, fordi vores eksakte viden er så ringe, og vi har netop politikkens til at træffe beslutninger, som ikke har et sagligt grundlag, men handler om ideer og

visioner.« siger Ole Thyssen.

Når viden er i vejen

Bent Flyvbjerg bemærker også, at politikere er vant til at tage beslutninger i meget komplekse problemstillinger, hvor videnskaben ikke har svar. Hans egen forskning viser, at når politikere synes, at en bestemt viden er i vejen, bliver den typisk undertrykt. Og når den kan bidrage til, at de når deres mål, bliver den ofte inddraget i den politiske proces.

Den nordjyske professor har selv været førstehandsvidne til spillet om magten. Da han i 1970'erne tog en uddannelse som byplanlægger, fik han studentertjenestestilling i Ribe Amt og blev bl.a. sat til at udarbejde en rapport, som kunne belyse fordele og ulemper ved at centralisere eller decentralisere i den kommende regionplan.

I lærebogen fra universitetet fandt han en engelsk undersøgelse, som viste, at børn i mindre skoler tæt på hjemmet generelt klarede sig bedre end børn, som blev kørt til store centralskoler, og skrev de engelske data ind i rapporten side om side med en række andre argumenter for og imod.

Men da rapporten kom retur efter et gennemsyn hos skoledirektøren, var der et stort kryds hen over undersøgelsen og en bemærkning i margenen: "Slettes - gælder måske ikke i Danmark".

»Det kunne han selvfølgelig sagtens have ret i, men da jeg gik hele rapporten igennem, var der et klart mønster: Alle argumenter for en decentralisering skulle slettes, mens de andre fik lov til at stå. Når politikere og embedsmænd havde besluttet, at der skulle være centralskoler i amtet, var man ikke interesseret i data, som antydte, at det måske ikke var så fornuftigt. Det er en normal fremgangsmåde, og det samme mønster findes i grundlaget for mange store politiske beslutninger - fra metroen i København til Øresundsforbindelsen,« siger Bent Flyvbjerg og tilføjer, at mange embedsmænd i den slags sager bevæger sig på kanten af forvaltningsloven, som fastslår, at de ikke må misinformere og har en pligt til at fremlægge alle relevante data.

Kritik og selvkritik

Men Flyvbjerg understreger også, at der er grænser for, hvor længe en gruppe politikere og embedsmænd med støtte fra deres egne favoritter blandt forskerne kan få lov til at kidnappe en debat.

»Hvis miljøforkæmpere i årevis fortæller, at det går ad pommern til, så kommer der på et tidspunkt en Bjørn Lomborg og sætter spørgsmålstegn ved, om det kan være rigtigt. Og i næste omgang bliver han selv problematiseret. Det giver en masse støj. Som almindelig borger kan man let blive desillusioneret, for hvad skal vi egentlig tro? Men det er også et eksempel på, at treenheden mellem medier, videnskab og politik rent faktisk fungerer. Fri forskning og fri journalistik er sammen med fri domstole de demokratiske grundpæle, som skaber ansvarlighed i systemet.« siger Bent Flyvbjerg.

Ole Thyssen supplerer:

»Det afgørende er, at de forskellige fløje anfægter hinanden. Man lægger sine data frem for andre, som selv har mulighed for at teste og kritisere dem. Den konstante kritik og selvkritik er med til at skærpe sanserne og få de bedste argumenter frem. I den forstand er krigen også konstruktiv, fordi alt er til debat,« siger den københavnske professor.

kim.hundevadt@jp.dk

Kontakt JP

Adresser,
telefonnumre
og e-mail til JP

Erhvervsbogklub

Bogklubben uden
forpligtelser.
Gratis medlemskab

Abonnement

Tegn et abonne-
ment på Jyllands-
Posten

Annonce

Annoncepriser og
Media- information
om læserne

Bliv avisbud

- og tjen extra penge
Fritidsjob
- hos Jyllands-Posten

Mediarium

Besøg
Jyllands-Postens
Mediarium
på Nettet

Alle artikler, fotos, grafik og øvrige illustrationer, der er på denne side, stammer fra Jyllands-Posten. Jyllands-Posten har ophavsretten, jf. lov om ophavsret. [Læs mere om reglerne.](#)